

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

СУТНІСТЬ, ЗАДАЧІ, ОБ'ЄКТИ ТА ПРЕДМЕТ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

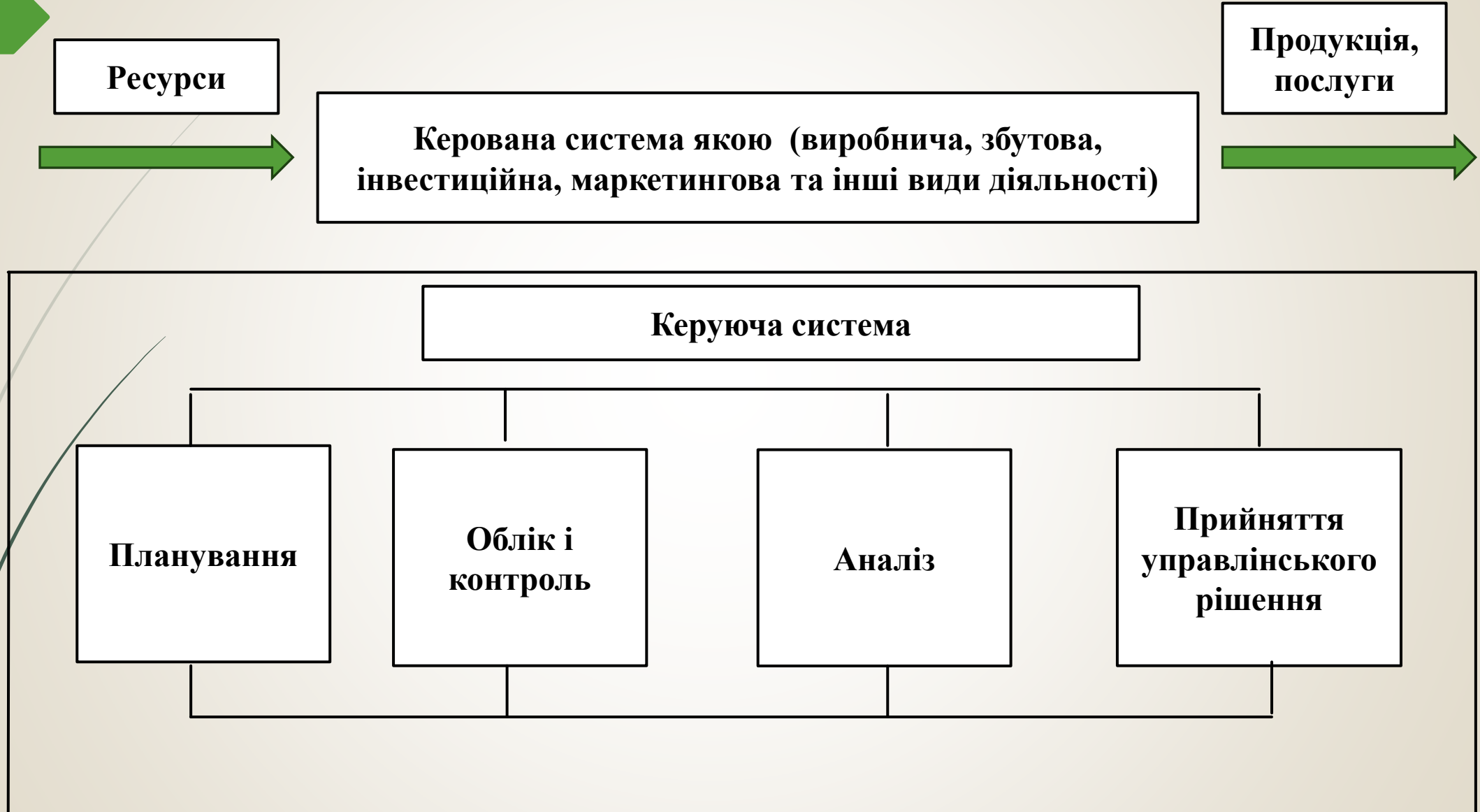
У теорії економічного аналізу розрізняють **макроекономічний аналіз**, що вивчає економічні явища й процеси на рівні світової й національної економіки і її окремих галузей, регіонів і **мікроекономічний аналіз**, що вивчає ці процеси на рівні окремих суб'єктів господарювання. Останній одержав назву економічного аналізу господарської діяльності.

Аналіз господарської діяльності як наука – це система знань про методи дослідження господарської діяльності за даними обліку, звітності й іншої економічної інформації.

Предмет аналізу господарської діяльності – господарські (економічні) процеси і їхні результати, які складаються під впливом об'єктивних і суб'єктивних факторів і відображаються в системі економічної інформації.

Об'єктом аналізу є об'єднання, підприємства або їхні структурні підрозділи залежно від обсягу й цілей аналізу.

МІСТО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Завдання аналізу:

1. Виявлення й вимір внутрішніх резервів суб'єктів господарювання шляхом порівняння фактичних результатів із плановими, нормативними, з результатами аналогічних підприємств, з передовим досвідом вітчизняної й зарубіжної науки та практики.

2. Оцінка виконання планів, бізнес-проектів, дотримання нормативів.
Наприклад, виконання виробничої програми, дотримання якості й ін.

3. Оцінка результативності використання всіх видів ресурсів: основних засобів, трудових, матеріальних, фінансових.

4. Підвищення обґрунтованості планів і нормативів. Плануванню передують аналіз, що дозволяє оцінити досягнуті результати або існуючий досвід. Аналіз дозволяє встановити закономірності в господарському розвитку, фактори які впливали в минулому й можуть впливати в майбутньому.

5. Обґрунтування окремих управлінських рішень і перевірка їхньої оптимальності

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ АНАЛІЗУ

Система економічної інформації містить у собі способи одержання й обробки інформації, систему показників і джерела інформації. Розрізняють наступні джерела інформації

1) Внутрішні:

- а) Плани, бізнес-плани, прогнози;
- б) Внутрішні нормативи (наприклад: витрат робочого часу, матеріальних витрат);
- в) Звітність бухгалтерська й статистична: (балансу, звіт про фінансові результати, звіт про виконання підрядних робіт, звіт про виконання робочого часу та інші);
- г) Акти ревізій і перевірок (фінансових органів, податкової інспекції, аудиторських фірм);
- д) Регістри: бухгалтерського обліку:(журнали-ордера, відомості, книги обліку продажів, акти інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, дебіторської заборгованості); оперативно-технічного обліку:(журнали обліку робіт, акти інвентаризації незавершеного виробництва, акти приймання робіт, звіти про витрату матеріалів);
- е) Первинні документи: рахунки-фактури, накладні, касові чеки;
- ж) Вибіркові спостереження: контрольні обмірювання, вибірки з кошторисів

2) Зовнішні:

- а) За місцем походження: – законодавчі й нормативні акти, Укази Президента України; – відомчі інструкції; – показники аналогічних підприємств (нормативні й фактичні); – середньогалузеві показники (нормативні й фактичні);
- б) За способом одержання інформації: – книги, періодична преса, спеціалізовані видання; – вербальні, тобто шляхом одержання усної інформації з бесід із клієнтами, постачальниками, торговельними агентами, дилерами, громадянами, що були працівниками конкурентів; – фірми, що продають інформацію (наприклад, таку як відсоток магазинів, що торгують виробленим товаром тощо).

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ АНАЛІЗУ ЗА ОБ'ЄКТАМИ УПРАВЛІННЯ

Техніко-економічний аналіз

виконують економісти, інженерно-технічні працівники, робітники та органи управління за даними оперативної і періодичної звітності з метою вивчення взаємодії технічних та економічних процесів та встановлення їх впливу на економічні результати роботи підприємства. Спрямований на виявлення резервів виробництва, опрацювання заходів для раціоналізації використання ресурсів

Фінансовий аналіз

Спосіб накопичення, трансформації та використання інформації фінансового характеру, що має за мету оцінку сучасного та перспективного фінансового стану підприємства, оцінку темпів розвитку підприємства з позиції його фінансового забезпечення; виявлення доступних джерел коштів і оцінку можливості та доцільності їх мобілізації

Соціально-економічний аналіз

Вивчає взаємозв'язок соціальних і економічних процесів, їх вплив один на одного і на економічні результати господарської діяльності. Проводиться економічними службами управління, соціологічними лабораторіями, статистичними органами

Управлінський аналіз

Проводять всі служби підприємства з метою надання керівництву інформації, необхідної для планування, контролю і прийняття оптимальних управлінських рішень, розробки тактики і стратегії з питань фінансової політики, маркетингової діяльності, удосконалення техніки, технології і організації виробництва

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ АНАЛІЗУ ЗА ОБ'ЄКТАМИ УПРАВЛІННЯ

Маркетинговий аналіз

Проводиться службою маркетингу підприємства для вивчення зовнішнього середовища функціонування підприємства, ринків сировини і збуту готової продукції, її конкурентоспроможності, попиту і пропозиції, формування цінової політики тощо

Економіко- екологічний аналіз

Використовується статистичними органами для вивчення масових суспільних явищ на різних рівнях управління: підприємства, галузі, регіону

Економіко- статистичний аналіз

Проводиться органами охорони навколишнього середовища, економічними службами підприємства з метою дослідження взаємодії екологічних та економічних процесів, що пов'язані зі зберіганням і покращенням зовнішнього середовища і витратами на екологію

ЗМІСТ АНАЛІЗУ ЗА ПОСЛІДОВНІСТЮ ТА ЗА ТЕМАТИЧНИМИ НАПРЯМАМИ АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ

на 1-му етапі уточнюються об'єкти, мета й завдання аналізу, складається план аналітичної роботи;

на 2-му етапі розробляється система синтетичних і аналітичних показників, за допомогою яких характеризується об'єкт аналізу;

на 3-му етапі збирається й підготовляється до аналізу необхідна інформація (перевіряється її точність, наводиться до порівнянного виду і т. д.);

На 4-му етапі проводиться порівняння фактичних результатів господарювання з показниками плану досліджуваного періоду, фактичними даними минулих періодів, з досягненнями провідних підприємств, середніми по галузі й т.д.;

на 5-му етапі вивчаються фактори й визначається їхній вплив на результати діяльності підприємства;

на 6-му етапі виявляються невикористані й перспективні резерви підвищення ефективності виробництва;

на 7-му етапі відбувається підсумкова оцінка результатів господарювання з урахуванням дії різних факторів і виявлення невикористаних резервів, розробляються заходи щодо їхнього використання

Відповідно до цілей та рівня управління (підприємство, структурний підрозділ) можуть аналізуватися різні аспекти діяльності. В АГД (не в економічному аналізі взагалі) прийнято виділяти такі основні напрямки:

1) аналіз фінансових результатів діяльності та використання прибутку (аналіз валового прибутку; аналіз фінансових результатів від операційної діяльності; аналіз операційних характеристик рентабельності; аналіз використання прибутку);

2) аналіз виробництва і реалізації продукції (аналіз обсяги виробництва, реалізації, асортиментів й якості продукції, аналіз ритмічності);

3) аналіз витрат на виробництво і реалізацію продукції (загальна оцінка складу і рівня витрат; аналіз виконання плану з витрат на операційну діяльність; аналіз динаміки операційних витрат; аналіз матеріальних витрат; аналіз витрат на оплату праці. Аналіз адміністративних витрат; аналіз інших витрат);

4) аналіз ресурсозабезпечення підприємства та оцінка ефективності використання його ресурсів (аналіз складу, руху, кваліфікації працівників, забезпеченості трудовими ресурсами; аналіз структури, руху, технічного стану основних засобів та забезпечення ними; аналіз використання робочих машин і обладнання; аналіз оборотних коштів).

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНОГО, ПОТОЧНОГО ТА ПЕРСПЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ

Оперативний аналіз

Час проведення	Щоденно, безпосередньо в ході господарської діяльності
Задачі	Виявлення величини відхилень від нормального ходу виробничої діяльності, швидке виявлення зовнішніх та внутрішніх причин, що викликали ці відхилення, оцінка ситуації та підготовка варіантів управлінських рішень в залежності від параметрів відхилень
Показники	Обмежене коло показників (виробництво, відвантаження та реалізація, використання робочої сили, виробничого обладнання і матеріальних ресурсів, собівартість, прибуток та рентабельність)
Джерела інформації	Первинний і статистичний облік, оперативний облік витрат, матеріали безпосередніх спостережень, оцінки спеціалістів-експертів тощо)
Переваги	Виявлені недоліки та невикористані резерви можна виправити в звітному періоді; швидкість реагування, можливість коректування управлінських рішень
Недоліки	Недостатня повнота і точність аналізу, не дозволяє враховувати закономірності та тенденції розвитку

Поточний аналіз (ретроспективний)

Час проведення Періодичний аналіз – оцінка роботи підприємств за місяць, квартал, рік

Задачі Вирішення задач стратегічного управління. Передбачає: оцінку загальних тенденцій розвитку економічних процесів та визначення відхилень від планових та нормативних завдань; оцінка ступеня і кількісне вимірювання впливу чинників на результати господарської діяльності, виявлення причин дії негативних чинників і встановлення винних осіб; визначення підсумків роботи підприємства та його структурних підрозділів, розробка та здійснення відповідних заходів

Показники Вся сукупність аналітичних показників, що характеризують стан господарської діяльності підприємства

Джерела інформації Офіційна звітність підприємства

Переваги Найбільш повний вид аналіз, базою проведення якого є дані оперативного аналізу та виступає основою проведення перспективного аналізу

Недоліки Виявлені резерви є фактично втраченими можливостями підприємства

Перспективний аналіз (прогнозний, стратегічний)

Час проведення	Проводиться періодично на певну перспективу (короткострокова, середньострокова, довгострокова)
Задачі	Прогнозування господарської діяльності, наукове обґрунтування перспективних планів, оцінка очікуваного виконання планів
Показники	Система узагальнюючих показників, що характеризують перспективу за основними напрямками господарської діяльності (обсяги виробництва і реалізації продукції, обсяги забезпеченості ресурсами, очікувана собівартість та прибуток, рентабельність тощо)
Джерела інформації	Результати поточного аналізу, офіційна звітність підприємства, офіційні статистичні джерела інформації
Переваги	Є інструментом передбачення в процесі виконання бізнес-планів діяльності підприємства. Виступає основою стратегічного управління
Недоліки	Результати носять імовірнісний характер

ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вимоги до організації економічного аналізу на підприємствах

науковий характер аналізу – має ґрунтуватися на новітніх досягненнях науки і передового досвіду, будуватися з урахуванням дії економічних законів у рамках конкретного підприємства, проводитися з використанням науково обґрунтованих методів

обґрунтований розподіл обов'язків по проведенню аналізу між окремими службами і виконавцями – від цього залежить повнота охоплення об'єктів аналізу, виключається можливість багатократного проведення досліджень; сприяє більш ефективному використанню робочого часу спеціалістів і забезпечує комплексність

ефективність аналізу - витрати на його проведення повинні бути найменшими при оптимальній глибині аналізу і його комплексності. У зв'язку з цим при його проведенні повинні використовуватися передові методики, раціональні методики збору і зберігання даних ЕОМ, інші технічні засоби.

уніфікація організації аналітичної роботи шляхом створення спеціальних методів, розроблених таблиць придатними для порівняння, оцінки, узагальнення. Це зменшує витрати часу на аналіз, сприяє підвищенню його ефективності.